

Oslo, 12. mars 2020

**STØTTESKRIV
VED ANKE TIL
HØYESTERETT**

Oslo tingretts sak nr. 19-059563MED-OTIR/08
Borgarting lagmannsretts sak 19-177624AST-BORG/04
Den offentlige påtalemyndighet mot Arne Viste og Plog AS

***

1 INNLEDNING

Det vises til Oslo tingretts dom av 15. oktober 2019 og til Borgarting lagmannsretts beslutning 12. februar 2020, der Vistes anke mot dommen ble nektet fremmet.

Viste har i rett tid påanket nektingsbeslutningen til Høyesterett. I dette støtteskrivet redegjøres det for ankegrunnene.

Hovedspørsmålet i straffesaken mot Viste og Plog AS er om Grunnloven § 110, Grunnloven § 98 eller internasjonale menneskerettighetsbestemmelser som gjelder som norsk lov (med forrang) etter menneskerettsloven §§ 2 og 3, leder til at de tiltalte straffritt må kunne tilby arbeid til personer som i full åpenhet og over lang tid oppholder seg i Norge uten oppholdsgrunnlag etter utlendingsloven. Dette er ganske grundig behandlet i støtteskrivet til lagmannsretten. Lagmannsretten har i sin beslutning behandlet dette meget kortfattet, se beslutningen side 3 siste avsnitt og side 4 første avsnitt. Noen særlig selvstendig drøftelse kan det ikke ses at lagmannsretten gir.

Det er grunn til å understreke at saken ikke gjelder i hvilken utstrekning norske myndigheter har plikt etter Grunnloven § 110 til å tilby noen arbeid.

Vistes synspunkt er at myndighetene ikke har en ubetinget rett til å hindre grupper av mennesker bosatt i Norge retten til arbeid, gitt grunnlovens §110. Viste mener det må knyttes noen betingelser til en slik praksis. Det kan ikke bare skje ved en praksisendring som den vi så i

2010/2011/2012. Verken Oslo tingrett eller Borgarting lagmannsrett har behandlet hvilke betingelser som må stilles for at myndighetene skal kunne hindre mennesker «retten til arbeid».

Grunnloven § 110 lyder:

Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for at ethvert arbeidsdyktig menneske kan tjene til livets opphold ved arbeid eller næring.

Å forby arbeidsdyktige mennesker å ta arbeid eller å tilby dem arbeid, innebærer ikke å «legge forholdene til rette». Dersom Oslo Tingretts dom blir stående som rettskraftig, innebærer det at myndighetene innrømmes en ubetinget rett til handle i strid med grunnlovens ordlyd. Etter Vistes og Plogs syn innebærer domfellelsen en innskrenkning i retten arbeid etter § 110. En slik innskrenkning i en grunnlovsrett må ha hjemmel i lov, forfølge et legitimt formål og være forholdsmessig, jf. Rt-2014-1105 (Acta), Rt-2015-93 (Maria) avsnitt 60, Rt-2015-155 (Rwanda) og HR-2016-1286-A avsnitt 25.

Det kan ikke ses at nødvendigheten av å nekte arbeidsføre personer i Norge, som har fått avslag på asylsøknad, er drøftet uttrykkelig i forarbeidene til utlendingsloven. Foruten tingrettsdommen i herværende sak er problemstillingen kun berørt i tre tingrettsdommer og en kjennelse i Gulating lagmannsrett. Ingen av disse belyser hvilke betingelser som må stilles for at en særlovgivning eller praksis som strider med Grunnlovens ordlyd skal tillates.

Høyesterett har ikke på noe tidspunkt tatt stilling til det spørsmål under Grunnloven § 110 som saken reiser.

De tiltaltes sak har fått stor oppmerksomhet i akademiske kretser, i miljøer som arbeider med menneskerettigheter og innvandring, og i media. Også LO og UNIO har, etter at Viste satte problemstillingen på dagsorden, fattet vedtak om at de ureturnerbare asylsøkerne bør få arbeide fram til retur blir mulig,. Videre har aktører som Kirkens Bymisjon støttet Plog AS for å bidra til en rettslig avklaring.

De tiltaltes drivkraft er ikke å begå sivil ulydighet for å hjelpe mennesker i nød. De tiltalte er primært opptatt av å få en autoritativ, uavhengig vurdering av det rettslige hovedspørsmålet. Da det sivile søksmålet ble avvist, fantes det ikke andre mulige fremgangsmåter for å oppnå dette enn at de tiltalte tilbød arbeid til ureturnerbare asylsøkere. Dette ble gjort i full åpenhet og kommunisert direkte til politi og påtalemyndighet for å oppnå en rettslig avklaring i et strafferettslig spor.

Påtalemyndigheten har opprettet et ukjent antall andre straffesaker mot Viste og Plog AS som kjøres parallelt med denne straffesaken. Det er lite tilfredsstillende dersom det ikke oppnås en grundigere avklaring av de juridiske spørsmål enn det som følger av tingrettens dom og lagmannsrettens nektelse, og Viste kan da bli nødt til å kreve disse andre sakene domstolsbehandlet for å få problemstillingene tilstrekkelig belyst.

Det er grunn til å fremheve domstolenes selvstendige plikt til å vurdere om utlendingsmyndighetenes regelverk og praktisering av det, er i tråd med de trinnhøyere reglene

som følger av Grunnloven og menneskerettighetskonvensjoner som gjelder som norsk lov, jf. Grunnloven § 89. Grunnloven § 92 leder også til at domstolene må påse at forholdet til menneskerettighetene er i orden, uavhengig av hva partene måtte gjøre gjeldende i saken.

2 KORT OM SAKENS FAKTISKE BAKGRUNN

Det er ikke kjent nøyaktig hvor mange uretunerbare asylsøkere som befinner seg i Norge. Det kan dreie seg om i overkant av 3000 personer, opp mot kanskje 6000 – 7000 personer. Noen av disse har ikke noe hjemland å returnere til. Politiets eget vitne, Christian Strand Martinsen, opplyste i sin forklaring for tingretten at – etter politiets syn – er det én av de 29 personene som er omhandlet i tiltalebeslutningen som verken frivillig eller ved myndighetenes assistanse kan reise til noe annet land. Se tingrettens gjengivelse i dommen side 10, første avsnitt. For de øvrige 28 personene som er omhandlet i tiltalebeslutningen er det også betydelig variasjon. En av dem har fått innvilget sin asylsøknad etter at UNE omgjorde tidligere avslag.

De tiltalte har bedt påtalemyndigheten om å få innsyn i status i asylsakene til de involverte, deriblant hvem som har fått anerkjent sitt beskyttelsesbehov i etterkant, hvem som er tvangsreturnert, hvem som har returnert frivillig, hvem som fortsatt befinner seg i Norge, og hvem som har ukjent status. Dette er ikke besvart.

Hvor lenge personene har oppholdt seg i Norge vil også variere. Et par av de ansatte i Plog AS har bodd i landet i full åpenhet i mer enn 20 år, og flere av dem har arbeidet åpent og betalt skatt frem til 2011, da de ikke lenger fikk utstedt skattekort.

Varigheten av oppholdet i Norge kan ha betydning for å vurdere om det foreligger forskjellsbehandling som går utover de rammer som er tillatt etter Grunnloven § 98 og SP artikkel 26, jf punkt 4.2 nedenfor.

3 FORSVARLIGHETEN AV Å NEKTE ANKEN FREMMET FOR LAGMANNSRETTE

En anke kan bare nektes fremmet etter straffeprosessloven § 321 når det er forsvarlig å foreta en forenklet behandling. Herunder må det blant annet legges vekt på om saken gjelder rettsspørsmål av prinsipiell interesse. Det vises til HR-2019-1269-U avsnitt 13 og Rt-2015-1513 avsnitt 12 og 13. Det burde ikke være særlig tvilsomt at saken mot Viste og Plog AS reiser slike rettsspørsmål.

Som fremholdt foran foreligger ingen prejudikater om Grunnloven § 110. Et hovedspørsmål ved vedtakelsen av Grunnloven § 110 var om den skulle innebære en plikt for staten til å sørge for arbeid. Dette var det ikke politisk flertall for, og det er heller ikke dette Viste og Plog AS gjør gjeldende i saken. Av forarbeidene til Grunnloven § 110 fremgår imidlertid at bestemmelsen ville innebære «... en større realitet og et dypere alvor enn de mere generelle løfter politikerne avlegger i sine programmer. *Det kan ikke vedtas lover eller treffes disposisjoner som åpenbart og bevisst hindrer eller vanskeliggjør realiseringen av Grunnlovens pålegg*» (kursivert her, fra Innst. S. nr. 220 – 1954, inntatt i juridisk utdrag til tingretten side 41). Det er denne siden ved bestemmelsen Viste og Plog AS omtaler som *forbudssiden* av § 110. Utover de dommer som er omtalt foran, foreligger det få rettskilder om spørsmålet. Tingretten har i sin dom i tillegg støttet seg på én

juridisk fagbok. Se dommen side 13 øverst. Forfatterne av boken arbeider alle med utlendingslovgivningen i departementets innvandringsavdeling. Det er ikke grunn til å betvile forfatternes kunnskap om utlendingslovgivningen, men noen egentlig begrunnelse for sitt standpunkt om Grunnloven kan det ikke ses at forfatterne gir. Viste og Plog har for sin del innrettet seg på at virksomheten ikke var straffbar gjennom signaler fra ulike offentlige myndigheter. Her nevnes særlig at asylsøkere med avslag fikk utstedt skattekort frem til praksis ble lagt om i 2011, at Arbeidstilsynet og Skatteetaten – som begge var vel kjent med Plogs virksomhet – hadde veket tilbake for å anmelde forholdet pga. tvil om jussen, og at flere straffesaker som var etterforsket ble henlagt.

De tiltaltes argumenter om at det ville innebære en krenkelse av forbudet mot forskjellsbehandling etter Grunnloven § 98 og SP artikkel 2, samt argumentene knyttet til EMK artiklene 3 og 8, og ØSK artiklene 6 og 2, er også avvist av lagmannsretten alene med en henvisning til tingrettens behandling (se beslutningen side 3 siste avsnitt og side 4 første avsnitt). Heller ikke for disse rettsgrunnlagene foreligger noen prinsipiell avklaring. Jeg gjentar ikke de konkrete argumentene her, men nøyer meg med å vise til støtteskrivet til lagmannsretten, punkt 4.2 flg.

Lagmannsretten har i sin beslutning oppgitt at den «har vurdert om ankene bør fremmes selv om lagmannsretten har funnet det klart at ankene ikke vil føre frem» (beslutningen side 5 øverst). Dette viser ikke at lagmannsretten har foretatt en korrekt vurdering av om det var forsvarlig å nekte anken fremmet. I det minste måtte lagmannsretten ha vurdert om lovanvendelsesanken isolert sett burde vært tillatt fremmet til behandling i lagmannsretten, slik at spørsmålene knyttet til Grunnloven, EMK, SP og ØSK kunne få sin avgjørelse ved en dom.

4 LAGMANNSRETTENS SAKSBEHANDLING FORØVRIG

Stavanger tingrett har etterforsket og henlagt to saker mot de tiltalte. Henleggelsesbeslutningene er tatt inn i dokumentutdraget som de tiltalte la frem for tingretten, hhv. side 39 og 40. Tiltalebeslutningens bokstav a er allerede etterforsket og henlagt i straffesak 13964266. Viste fikk innsyn i denne 06.03.2020, og noterte følgende:

I dokument 04 i sak 13964266, som er et referat fra avhøret, heter det:

«Nejash Workeye Zewde – DUF 2008 150571 01

Nejash begynte å arbeide helgen før jul 2016. Torsdag 22.12.2016 var Nejash på arbeid på en restaurant i Bergen. Politiet i Bergen kom på kontroll av denne restauranten og ble forevist arbeidskontrakten og tjenesteavtalen mellom Plog AS og nevnte restaurant»

I dokument 05 i sak 13964266, som er etterforskers rapport, heter det:

«Nejash Workeye Zewde – DUF 2008 150571 01 kom til Norge i 2008 og søkte asyl. Fikk innvilget arbeidstillatelse fram til UNE avslo hennes søknad om asyl 11.08.2010. Hun mistet da

sin midlertidige arbeidstillatelse. Utlendingen har fra 11.08.2010 ikke hatt arbeidstillatelse i Norge».

For tiltalebeslutningens bokstaver b, c, d, e, f, g, h, i og j gjelder det samme. Selv om ikke alle de ansatte var navngitt i straffesak 13964266, var de likevel omfattet av de 13 spesifikke arbeidsforhold som denne straffesak omhandlet.

Etterforskningen var rettet mot Viste og Plog AS. Etterforskningen ble henlagt begrunnet i bevisets stilling. Når sakene ble henlagt må eventuell gjenåpning skje ihht påtaleinstruksen § 17-5, og ikke ved å opprette ny straffesak. Lagmannsretten har misforstått dette spørsmålet i sin nektingsbeslutning side 2 fjerde avsnitt. Lagmannsretten skriver at «de henlagte forholdene er ikke en del av denne straffesaken». Viste og Plog AS anførte at det nettopp er tale om de samme arbeidsforholdene som de tidligere har vært etterforsket for, men som da ble henlagt. Lagmannsretten skriver videre at «forsvarer er gitt innsyn i samtlige av sakens dokumenter». Det er heller ikke riktig hvis lagmannsretten med det sikter til de henlagte sakene. Forsvareren har pva. de tiltalte bedt om innsyn i de henlagte sakene, men fått avslag. Det vises til bilag 1 og 2 (begjæring om dokumentinnsyn og avslag) til støtteskrivet til lagmannsretten. Det var først nå, etter lagmannsrettens ankenektelse, at Viste ble gitt innsyn i de to henlagte straffesakene etter reglene i politiregisterloven.

I beslutningen har lagmannsretten for bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet vist til dokument 13,04,02. Dette dokumentet inngår ikke blant de dokumenter som de tiltalte ved forsvarer har fått tilgang til eller innsyn i, i forbindelse med anken til lagmannsretten. Etter ankenektelsen er tiltalte nå gjort kjent med dokumentet, som er rettsboken fra tingretten. Det må stilles spørsmål ved om kontradiksjon er ivaretatt på en tilfredsstillende måte. Viste mener at han i tingretten erkjente de faktiske forhold ved å ha ansatt ureturnerbare asylsøkere som etter myndighetenes rettsyn ikke hadde arbeidstillatelse, men at han også informerte om at han ikke hadde fått tid til å verifisere detaljene i tiltalebeslutningen, så som navn, datoer, kunder og adresser. Dette begrunnet han i politiets beslag av datautstyr, som han ikke fikk utlevert før kort tid før tingrettsbehandlingen.

Dokument 02,09 viser kun til en muntlig påstand fra en person med navn Yousef - ingen dokumentasjon. Dokument 02,04 viser ikke at Idris Moradi arbeidet for Plog AS, bare at Idris informerte politiet om at flere andre personer gjorde det.

Når det gjelder tiltalepunktet som vedrører ansettelse av Edris Rahmani, har Viste nå fått tilgang til UNEs omgjøringsvedtak. Rahmani fikk opprinnelig avslag på sin søknad om asyl i Norge ved UNEs klageavgjørelse 4. november 2012. UNE omgjorde vedtaket 22. mars 2019. I den mellomliggende perioden ble familien i hjemlandet rammet av en bilbombe, der hans bror ble drept og far lemlestet. Det helt sentrale ved omgjøringsvedtaket er at UNE nå anså at Rahmanis asylforklaring var tilstrekkelig sannsynliggjort, og derfor kom til en annen konklusjon enn i 2012. Dette må innebære at Rahmani allerede i 2012 skulle vært innvilget asyl i Norge, herunder med rett til å ta arbeid, om saken hadde vært avgjort riktig. For vurderingen av om Viste og Plog AS har begått en straffbar handling ved å tilby Rahmani arbeid, må det tas hensyn til at asylavslaget var ugyldig, søknaden skulle vært innvilget, og Rahmani ville dermed hatt arbeidstillatelse. Det

ulovlige asylavslaget har påført Edris Rahmani store byrder som ikke påføres andre mennesker med beskyttelsesbehov, deriblant byrden ved ikke å få arbeide og forsørge seg selv, og byrden ved å anses som en belastning for samfunnet. Lagmannsrettens tilnærming i beslutningen (side 4 tredje avsnitt) om at det ikke er nødvendig å ta stilling til gyldigheten av vedtaket i straffesaken fordi det ikke er et «vedtak som pålegger byrder eller setter forbud», er svært lite treffende. Rahmani søkte beskyttelse i Norge fordi han fryktet forfølgelse i hjemlandet. Dette forfølgelsesbehovet er nå erkjent av myndighetene.

5 PÅSTAND

Arne Viste og Plog AS vil i forbindelse med anken til Høyesterett nedlegge slik påstand:

Lagmannsrettens beslutning 12. februar 2020 om å nekte anken fremmet, oppheves.

Oslo, 12. mars 2020

Christian Reusch
advokat